HØGSKOLEN
I SØR-TRØNDELAG

Fagplan for bachelorutdanning i

vernepleie

180 studiepoeng

Høgskolen i Sør-Trøndelag
Avdeling for helse- og sosialfag
2006

Godkjent avdelingsstyret AHS

Revidert i avdelingsstyret AHS juni 2006

Etableringstillatelse godkjent av høgskolestyret HiST

Innholdsfortegnelse

1 Innledning 3

2 Mål for studiet 4
2.1 Formål…… ...….....4
2.2. Kvalifiseringsmål…….4

3 Studiekvalitet 6
3.1 Utdanningsplan..... 6
3.2 Evaluering av studiet 6

4 Internasjonalisering 6
4.1 Undervisning på engelsk 6

5 Faglig innhold og organisering av studiet 7
5.1 Oversikt over faglig innhold i studiet..... 7
5.2 Oversikt over hovedemner, delemner og studiepoengfordeling 9

6 Studieform og læringsaktivitet..... 13
6.1 Forelesninger 13
6.2 Problembaserte læringsformer 13
6.3 Egenstudier..... 14
6.4 Ferdighetstrening..... 14
6.5 Vurdering underveis 14
6.6 Arbeidskrav 14
6.7 Oppgaveskriving 15
6.8 Prosjektarbeid..... 15
6.9 Basisgrupper..... 15
6.10 Veiledning 16
6.11 Seminar..... 16
6.12 Praksisstudier 16
6.13 Læringsmappe 17

7 Vurderingsordninger 19
7.1 Tilstedeværelse..... 19
7.2 Forprøver..... 19
7.3 Eksamen 19
7.3.1 Mappevurdering 20
7.3.2 Fordypningsoppgave 19
7.3.3 Praksisstudier.....…….. 20

8 Oversikt over eksamener gjennom studiet..... 22

VEDLEGG: Vernepleierutdanninga: historikk, grunnsyn, og yrkesfelt.....23

1 Innledning

Vernepleierutdanning er en helse- og sosialfaglig grunnutdanning som gir formell og reell kompetanse for miljøarbeid med barn, unge og voksne med funksjonsvansker av fysisk, psykisk og sosial karakter.

Vernepleierutdanninga bygger på følgende grunnleggende verdier:

- Respekt for livets ukrenkelighet
- Respekt for menneskets egenverd
- Solidaritet med de svakt stilte

Miljøarbeid er en samlet betegnelse for teorier om samspill mellom mennesker og de organisatoriske, fysiske/materielle, og menneskelige betingelser vedkommende både er delaktig i og avhengig av, samt målrettede metoder og prosesser for å utforme slike betingelser med sikte på læring og utvikling, delaktighet og økt livskvalitet.

Vernepleierutdanninga legger vekt på økologisk og systemisk tenkning. Sentralt i dette er studiet av den dynamiske interaksjonen mellom individ og miljø, forståelse for hvordan aktørene i ulike, sosiale økosystemer gjensidig fortolker og påvirker hverandre, kunnskap om ulike teorier og metoder for arbeid med relasjoner og systemer, og tilretteleggelse av miljøbetingelser som ivaretar brukernes behov.

Vernepleierutdanning tar sikte på å utvikle både handlingskompetanse og samhandlingskompetanse. Handlingskompetanse omfatter kunnskaper og ferdigheter som setter yrkesutøveren i stand til å utføre yrkesrelevante handlinger sammen med og/eller på vegne av brukere for å ivareta deres behov og interesser. Samhandlingskompetanse dreier seg om å kunne forholde seg til den andre – å være i en relasjon som er fruktbar for andre og for en selv. Dette forutsetter at man møter den andre som et subjekt, med en grunnleggende respekt for andres integritet og autonomi.

Vernepleierutdanninga ved Høgskolen i Sør-Trøndelag bygger på et læringssyn som vektlegger studentenes egen aktivitet som avgjørende for læring. Utdanninga legger til rette for studentenes møte med kunnskaper og erfaringer nedfelt i faglitteratur og i kyndige yrkesutøveres praksis, og for egne erfaringer gjennom yrkesrelevante situasjoner og arbeidsoppgaver. Gjennom aktiv bearbeiding av fagstoff og erfaringer – og gjennom jevnlige tilbakemeldinger fra medstudenter og lærere – skal studentene utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er nødvendig for vernepleierfaglig arbeid. Utvalg av studentenes arbeid gjennom studieåret legges til grunn for formell vurdering.

Foreliggende fagplan angir hvordan studiet er organisert med tanke på undervisning, studiearbeid, ferdighetstrening og praksis. Planen omfatter også vurderingsordninger for å sikre offentligheten og brukere at studentene har de kvalifikasjoner rammeplanen beskriver som nødvendige for vernepleieryrket

Nærmere beskrivelse av vernepleierutdanningas utvikling, grunnleggende verdier, og vernepleieres yrkesfunksjoner er tatt inn i vedlegg 1 til fagplanen.

2 Mål for studiet

2.1 Formål

Vernepleierutdanninga reguleres av nasjonal rammeplan av 28.01.99. I rammeplanen beskrives formålet for vernepleierutdanninga slik:

"Formålet med vernepleierutdanningen er å utdanne brukerorienterte og reflekterte yrkes-utøvere som er kvalifiserte til å utføre miljøarbeid og habiliterings- og rehabiliteringsarbeid sammen med mennesker som har bruk for slike tjenester.

Lov om universiteter og høgskoler beskriver institusjonens ansvar for å gi utdanning som er basert på det fremste innen forskning og erfaringskunnskap.

Høgskolen skal:

- *Legge til rette for at studenter tilegner seg kunnskap, ferdigheter og holdninger som vernepleiere basert på det fremste innen forskning, utviklingsarbeid og erfaringsbasert kunnskap,*
- *tilby et læringsmiljø som fremmer studentenes faglige engasjement, deltaking og personlige utvikling,*
- *fremme studentenes evne til kritisk refleksjon over fag, etikk, egen yrkesrolle og samfunn.*
- *motivere og legge grunnlaget for studentenes integrering av kunnskap og videre faglige utvikling,*
- *være i dialog med yrkesfeltet, brukerorganisasjoner, forskning og andre utdanninger og fagområder."* (Rammeplanen s. 29)

2.2 Kvalifiseringsmål

Rammeplan for vernepleierutdanning skisserer hvilke kvaliteter, kunnskaper, holdninger og ferdigheter vernepleiere skal ha ved fullført utdanning. De fleste kvalifiseringsmål er aktuelle i flere tema underveis i foreliggende fagplan. Dette går fram av følgende oversikt over kvalifiseringsmål og hvilke av fagplanens tema som er relevante for hver av disse. Langs-gående prosesser og strukturer og studieform/læringsaktivitet har også betydning for å nå kvalifiseringsmålene.

Studentene skal etter endt utdanning:

a) *ha kunnskap om og forståelse for sammenhengen mellom samfunnsmessige strukturer og prosesser og livssituasjonen til brukergruppene (tema 1, 2, 6 og 7).*

b) *ha kunnskap om normalutvikling og utviklingsforstyrrelser og kjennskap til funksjons-hemminger av fysisk, psykisk og sosial art (tema 1, 3, 4, 5 og 6),*

c) *ha kunnskap om generelle forvaltningsmessige prinsipper og kjennskap til aktuelt lovverk, og kunne utføre saksbehandling som ivaretar brukernes behov og rettigheter (tema 2 og 7).*

d) *kjenne hovedmål og virkemidler i sosialpolitikken, kunne vurdere disse kritisk og kunne virke som premissleverandør for beslutninger i hjelpeapparatet og overfor politiske myndigheter (tema 2 og 7).*

e) *ha oversikt over hjelpeapparatet og kunne anvende det i samarbeid med andre yrkesgrupper og brukere til å fremme brukeres interesser (tema 2 og 7)*

f) *ha kompetanse i å identifisere personers ressurser og hjelpebehov og kunne iverksette ulike miljø- eller habiliterings- og rehabiliteringstiltak, og gi veiledning for å bidra til høy livskvalitet og størst mulig grad av mestring, og yte grunnleggende pleie og omsorg til brukere som ikke kan ivareta dette selv (tema 3, 5 og 6)*

g) *kunne utøve forsvarlig medikamenthåndtering (tema 3 og 6)*

h) *ha kunnskap om de vanligste sykdommene, herunder psykiske lidelser og plager, kunne registrere de vanligste symptomer i forbindelse med disse og ha kompetanse til å kunne utføre grunnleggende pleieoppgaver til mennesker som ikke kan ivareta dette selv (tema 3, 4 og 6)*

i) *kunne samarbeide med familie, andre pårørende og nærmiljøet for øvrig med sikte på å gi et best mulig tilbud (tema 1, 2, 5 og 7)*

j) *kunne møte brukere med respekt og empati og se likeverd som grunnleggende forutsetning for yrkesutøvelse (tema 1, 2, 6 og 8)*

k) *kunne arbeid i relasjoner preget av krysspress og interessemotsetninger, og håndtere slike konflikter med fokus på brukernes interesser (alle tema)*

l) *kunne arbeide med mennesker med ulik virkelighetsoppfattelse og ha evne til yrkesutøvelse i flerkulturelle kontekster (tema 1, 2, 4, 5 og 6)*

m) *ha kjennskap til andre aktuelle yrkesgrupper, kunne vurdere egen og andres kompetanse og kunne samarbeide med ulike yrkesgrupper (tema 2, 7 og 8)*

n) *kunne delta i faglig utviklingsarbeid, ta i bruk nye arbeidsmåter på grunnlag av forskning og annen faglig innovasjon og ha forståelse for betydningen av egen personlige og faglige videreutvikling (tema 8)*

o) *kunne dokumentere, kvalitetsutvikle og evaluere sitt arbeid (tema 8)*

3 Studiekvalitet

3.1 Utdanningsplan

Ved starten av studiet inngås det avtale mellom HiST og studenten om utdanningsplan for å sikre gjensidig og forpliktende samarbeid. Utdanningsplanen inneholder høgskolens ansvar og forpliktelser overfor studenter, og studentens ansvar og forpliktelser overfor høgskolen og medstudenter.

3.2 Evaluering av studiet

Evaluering av studiet er nødvendig forutsetning for å sikre studiekvalitet og faglig utvikling av utdanningstilbudet. Den viktigste kilden til slik evaluering er tilbakemeldinger fra studenter. Dette gjennomføres ved løpende tilbakemeldinger i basisgrupper, og gjennom tilbakemeldinger fra årskullene hvert studieår. Høgskolens kvalitetsutvalg gjennomfører dessuten jevnlige undersøkelser om studietilfredshet.

Studiet evalueres også gjennom ekstern sensur av studentoppgaver, og ved tilbakemeldinger fra yrkesfeltet.

4 Internasjonalisering

Studieopphold i utlandet er faglig og personlig nyttig og stimulerende. Høgskolen i Sør-Trøndelag legger derfor til rette for dette gjennom samarbeidsavtaler om studentutveksling i Norden, Europa, USA, Afrika og Australia. Samarbeidsavtalene gjelder konkrete utdanninger. Høgskolen deltar i nasjonale utvekslingsprogram som Nordplus og Socrates/Erasmus, hvor studentene gis stipend ved delutdanning i utlandet.

Studenter som søker studieopphold i utlandet skal ha bestått alle eksamener og praksisstudier før utvekslingen. Utdanninga vurderer studentens søknad og avgjør om delutdanning ved utenlandsk lærested kan innpasses i vernepleierutdanninga. Studieopphold i utlandet passer best i 3. studieår.

Utvekslingsstudenter er å betrakte som utdanningas representanter og må være forberedt på å påta seg oppgaver i tråd med dette.

4.1 Undervisning på engelsk

Både engelskspråklig og norsk litteratur blir benyttet i studiet. Studenter må være forberedt på at deler av det ordinære undervisningsopplegget kan foregå på engelsk.

5 Faglig innhold og organisering av studiet

5.1 Oversikt over faglig innhold i studiet

Omfang og fordeling av fag og emner angis i studiepoeng. Et full tids studieår tilsvarer 60 studiepoeng. Tre studiepoeng svarer til ca 2 ukers studiearbeid, eller 150-200 sider litteratur, avhengig av arbeidsform. .

Foreliggende fagplan er forankret i rammeplan for vernepleierutdanning. Rammeplanen fastsetter følgende faglig innhold i studiet:

Hovedemner	**Delemner**	**Studie-poeng Sum**
Hovedemne 1 ***SAMFUNNS-VITENSKAPELIGE OG JURIDISKE EMNER, 42 sp***	1 A *Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk(*9 sp)*	*12 sp*
	1 B *Sosiologi og sosialantropologi (**12 sp)*	*12 sp*
	1 C *Jus (**9 sp)*	*12 sp*
	1 D *Vitenskapsteori og forskningsmetode (*6 sp)*	*6 sp*
Hovedemne 2 ***PSYKOLOGISKE OG PEDAGOGISKE EMNER, 24 sp***	2 A *Generell- , utviklings- og sosialpsykologi*	*12 sp*
	2 B *Generell pedagogikk og sosialpedagogikk*	*12 sp*
Hovedemne 3 ***HELSEFAGLIGE EMNER, 45 sp***	3 A *Medisinske og naturvitenskapelige emner*	*21 sp*
	3 B *Pleie og omsorg*	*15 sp*
	3 C *Psykisk helsearbeid*	*9 sp*
Hovedemne 4 ***MILJØARBEID OG HABILITERINGS- OG REHABILITERINGS ARBEID, 69 sp***	4 A *Fagets utvikling, ideologier, etikk og yrkesrolle (* 9 sp)*	*15 sp*
	4 B *Ferdighets- og adferdslæring*	*18 sp*
	4 C *Velferdsarbeid*	*12 sp*
	4 D *Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk (** 9 sp)*	*9 sp*
	4 E *Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsing (* 6 sp)*	*15 sp*
	Sum	**180 sp**

Felles studiepoeng

Samtlige helse- og sosialfaglige utdanninger har 30 felles studiepoeng. Dette gjelder alle utdanninger ved avdeling for helse- og sosialfag (AHS). I tabellen er dette markert med (*).

Felles studiepoeng omfatter følgende:

1A *Stats og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk (9 sp):*
Tas opp i tema 1 (3 sp), tema 2 (3 sp) og tema 7 (3 sp)

1 D *Vitenskapsteori og forskningsmetode (6 sp):*
Tas opp i tema 8 (6 sp)

4A *Fagets utvikling, ideologier, etikk og yrkesrolle (9 sp):*
Tas opp i tema 1 (3 sp), tema 2 (1,5 sp), tema 4 (3 sp) og tema 8 (1,5 *sp*)

4E *Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning (6 sp):*
Dette fagområdet blir vektlagt i tema 4 (3 sp) og tema 8 (3 sp)

Deler av felles studiepoeng gjennomføres som tverrfaglig undervisning og gruppearbeid. Avdelinga har utviklet egen fagplan for felles studiepoeng. Denne er vedlagt fagplanen.

Barnevern-, sosionom- og vernepleierutdanning har ytterligere 30 felles studiepoeng. I tabellen er dette markert med (**)

Felles studiepoeng for disse utdanningene omfatter følgende:

1 B *Sosiologi og sosialantropologi (12 sp):*
Tas opp i 1 (6 sp), tema 2 (3 sp), tema 7 (1,5 sp)
og tema 8 (1,5 sp)

1 C *Jus (9 sp):*
Tas opp i tema 2 (1,5 sp), tema 7 (6 sp) og tema 8 (1,5 sp)

4D *Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk (9 sp)*:
Tas opp i tema 1 (1,5 sp), 2 (1,5 sp), tema 7 (3 sp) og tema 8 (3 sp)

Fagområdene for felles studiepoeng er integrert del av vernepleierstudiet. Målsetting for disse fagene går fram av temaplanen.

Praksis og ferdighetstrening.

Rammeplanen fastsetter at praksisstudier og ferdighetstrening skal omfatte minst 60 studiepoeng, hvorav 48 studiepoeng skal være eksterne/i yrkesfeltet og i samarbeid med brukere.

Praksisstudiene i praksisfeltet ved HiST utgjør 48 studiepoeng og er knyttet til alle de fire hovedemnene i rammeplanen. Det vil være 3 praksisperioder i studiet, en periode for hvert studieår. Praksis er inkludert i tema og mål for praksisperiodene ivaretas i mål for tema. Praksisperiodene er plassert i temaene 1, 6 og 8.

5.2. Oversikt over hovedemner, delemner og studiepoengfordeling

Studiet ved vernepleierutdanninga i Sør-Trøndelag er organisert i 8 tema. Praksis er integrert i tre av temaene. Noen områder i studiet vil være utviklingsprosesser som foregår gjennom hele studiet. Disse er organisert som langsgående undervisningsopplegg. .

Følgende oversikt viser fordeling av mål og studiepoeng, samt mål og emner for det enkelte tema.

1. studieår: 60 sp

Tema 1: Velferd, kultur og brukerorientering 12 sp
Miljøarbeid - velferdsarbeid

Formål:
Studenten skal opparbeide kunnskap om og erfaring med ulike sider ved velferds-arbeid. Temaet skal bidra til utvikling av kommunikasjons- og samhandlings-kompetanse, og utvikle forståelse for etiske dilemma. Temaet tar sikte på å stimulere til sosialpolitisk engasjement og solidaritet med svake grupper i samfunnet.

Innhold:
- Yrke, ideologi, menneskesyn og etikk
- Velferd, levekår og livskvalitet
- Utviklingsperspektiv på individ- og samfunnsnivå
- Hjemmet som arena for helse- og sosialfaglig arbeid

Tema 2: Vårt samfunn 18 sp
Miljøarbeid - sosialt arbeid

Formål
Gjennnom arbeid med temaet skal studenten utvikle kunnskap om rammebetingelser for eget og andre yrkesgruppers arbeid. Studenten skal bli kjent med tverrfaglig arbeid., og med arbeidsmåter som bedrer levekår og livskvalitet for utsatte grupper i lokalsamfunnet.

Innhold:
- Rammer for helse- og sosialfaglig arbeid. Politisk, profesjonell og tverrfaglig forståelse
- Funksjonsvansker/funksjonshemming i samfunnsmessig perspektiv
- Systemisk/økologisk tenkning i arbeid med utsatte grupper

Tema 3: Helse **30 sp**
Miljøarbeid - helsearbeid

Formål
Studenten skal utvikle kunnskap om årsaker til – og gjenkjenne symptomer for – de vanligste sykdommer. Studenten skal ha inngående kunnskap om ulike funksjons-vansker og helsefaglige problemstillinger knyttet til disse. Studenten skal utvikle forståelse for forebyggende og helsefremmende tiltak i hverdagslivet, og for medisinsk rehabilitering. Studenten skal utvikle ferdigheter i ulike pleiefunksjoner og behandlingsmetoder. Studentene skal ha grundige kunnskaper om virkninger og bivirkninger av aktuelle legemidler, og kunnskaper og ferdigheter i oppbevaring og administrering av legemidler. .

Innhold
- Helsefremmende og forebyggende arbeid
- Medisinske emner: Anatomi og fysiologi, sykdomslære, medikamentlære
- Habilitering og rehabilitering – behandling, pleie og omsorg
- Praksis 1 (12 sp)

2.studieår: 60 sp

Tema 4: Samhandling og sosiale relasjoner **12 sp**
Økologisk tenkning og helhetlig arbeidsmodell
Miljøarbeid - relasjonsarbeid

Formål
Studenten skal utvikle forståelse for økologisk tenkning og bruk av helhetlig arbeidsmodell, og ha kunnskap om ulike teorier og metoder for arbeid med relasjoner og samspillsprosesser.

Innhold
- Hverdagsliv
- Økologisk tenkning og helhetlig arbeidsmodell
- Kommunikasjon og sosial samhandling
- Livsproblemer, psykososiale problemer, psykiske vansker og kriser
- Relasjonsarbeid

Tema 5: Læring og utvikling **12 sp**
Miljøarbeid - pedagogisk arbeid

Formål
Studenten skal ha kunnskap om hvordan mennesker utvikler seg i samspill med omgivelsene, og om hvilken betydning ulike funksjonshemninger kan ha for utvikling. De skal ha kunnskap om ulike former for læring, og om hvordan en kan tilrettelegge miljøbetingelser som fremmer læring.

Innhold
- Utvikling
- Læring
- Pedagogisk forståelse
- Pedagogisk arbeid

Tema 6: Funksjonsvansker 36 sp
Miljøarbeid - habilitering, rehabilitering og omsorg

Formål
Studenten skal utvikle forståelse for og kunne anvende normaliseringsteoretisk perspektiv. Studenten skal ha grundig innsikt i mål og midler i habilitering og rehabiliteringsarbeid. Det skal ha kunnskaper om sammensatte funksjonsvansker og krevende atferd, og om rettssikkerhetsmessige og etiske hensyn i arbeid med utsatte grupper. Temaet fokuserer praktisk erfaring med arbeid med hjemmetjenester i kommunen hvor helsearbeid, pedagogisk arbeid, (re)habiliteringsarbeid, omsorg og relasjonsarbeid skal fungere helhetlig overfor brukeren.

Innhold
- Ulike funksjonsvansker og følgetilstander
- Anvendelse av normaliseringsteoretisk perspektiv
-(Re)habiliteringsprosessen og helhetlig arbeidsmodell
    - Kartlegging
    - Analyse og målvalg
    - Tiltak og evaluering
- Krevende atferd
- Sammensatte funksjonsvansker
- Praksis 2 (18 sp)

3.studieår: 60 sp

Tema 7: Forvaltning og organisasjon 24 sp
Miljøarbeid - forvaltning, organisasjon og samfunnsarbeid

Formål
Studenten skal tilegne seg grundig kunnskap om hvordan forvaltningen er bygget opp og fungerer, med særlig vekt på kommunalt nivå. Han/hun skal utvikle forståelse for hvordan organisasjoner fungerer, vedlikeholdes og utvikles. Studenten skal kunne utføre saksbehandling som ivaretar brukerens behov og rettigheter. Studenten skal ha ferdigheter i ulike arbeidsformer i forhold til yrkesfeltet**.**

Innhold
- Forvaltningen og brukere
- Lovgivning, velferdsrett og saksbehandling
- Organisasjonsteori, organisasjonspsykologi, arbeidsmiljø og ledelse
- Arbeid med grupper og nettverk – samfunnsarbeid
- Prosjektarbeid og tverrfaglig samarbeid

Tema 8: Fordypning **36 sp**
Miljøarbeid - utviklingsarbeid

Formål
Studenten skal anvende helhetlig tenkning, og vise hvordan kunnskap fra ulike fagområder kan integreres. Studenten skal vise at han kan arbeide systematisk og selvstendig i å velge ut og bearbeide områder innen vernepleierens arbeidsfelt. Han skal ha lagt grunnlag for utforming av og refleksjon om egen yrkesrolle og ha kjennskap til relevant vitenskapsteori og forskningsmetoder og hvordan nødvendig fagkritikk kan utøves. Han skal ha kjennskap til sentrale prinsipper og modeller i utviklings- og endringsarbeid og prøve ut endringsarbeid i praksis. Studenten skal kunne formidle egne kunnskaper i en avsluttende fordypningsoppgave

Innhold
- Forskningsmetode, fagkritikk og formidling
- Forskningsetikk, yrkesetisk refleksjon
- Utviklings- og endringsarbeid
- Fordypningsoppgave (12 sp)
- Praksis 3 (18 sp)

Langsgående undervisningsopplegg

Langsgående undervisningsopplegg er integrert i alle tema. Dette omfatter kommunikasjon og samhandling, faglig integrering, drøfting og etikk, og skriftlig framstilling.

Semesterplanene har detaljerte planer for de enkelte tema.

Følgende tabell viser organisering av studieåret m.h.t. tema og praksis.

	HØST	VÅR
1.studieår	**tema 1 - 2**	**tema 3** **Praksis 1, 12 stp**
	LANGSGÅENDE UNDERVISNINGSOPPLEGG	
2.studieår	**tema 4 - 6**	**Praksis 2**
	LANGSGÅENDE UNDERVISNINGSOPPLEGG	
3.studieår	**tema 7 - 8**	**Praksis 3**
	LANGSGÅENDE UNDERVISNINGSOPPLEGG	

6 Studieform og læringsaktivitet

Program for vernepleierutdanning legger vekt på å legge til rette for egenaktivitet og samhandling mellom studentene. Innholdet i studiet omfatter både teoretiske fagkunnskaper, erfaringsbasert kompetanse og relasjonskompetanse. Faglig og personlig integrering av disse komponentene krever diskusjoner, trening i ulike ferdigheter, kommunikasjon, samarbeid, i tillegg til selvstendig arbeid.

Program for vernepleierutdanning legger vekt på studentenes eget arbeid med faglige problemstillinger, individuelt og sammen med andre. Studentene skal arbeide med en rekke oppgaver, som til sammen skal dekke alle sider ved det faglige innholdet i studieåret. Formålet med dette er å bidra til at studentene integrerer og utvikler personlig forhold til fagstoff og sentrale problemstillinger, å gi øving i faglig framstilling, og å strukturere studiearbeidet over tid.

Studentene skal ha veiledning gjennom hele studiet, både i forhold til arbeidsoppgaver til læringsmappene, og i praksisundervisning. Studentene skal dessuten selv gi veiledning og tilbakemeldinger til hverandre. Veiledning gis individuelt og i grupper.

Studenter har innflytelse og medansvar for egen studiesituasjon og for sin faglige og personlige utvikling. Arbeidsformene utfordrer studentenes verdier, holdninger, følelser, intellekt, kreativitet og samhandlingskompetanse.

6.1 Forelesninger

Forelesninger vil hovedsakelig omfatte oversikt over fagområder, sentralt fagstoff som er vanskelig tilgjengelig eller med lite eller utilstrekkelig dekning i faglitteratur, nyere utvikling på fagområdet, og tema av spesiell interesse for faglige oppgaver som studentene arbeider med.

6.2 Problembaserte læringsformer

Problembasert læring (PBL), prosjekt og feltarbeid er studieformer som fremmer student-aktivitet, samarbeid, ansvar for egen læring og integrering av kunnskap fra teori og praksisfeltet. Arbeidet foregår i grupper.

PBL, prosjektarbeid og feltarbeid gir studenten muligheter for å:

- øve på problemløsning – formulere problemstillinger og mål, analysere situasjoner og evaluere eget arbeid
- innhente kunnskap fra yrkesfeltet
- innhente informasjon gjennom biblioteksøk, datasøk og med kontakt ved ressurspersoner
- samarbeid, ha ansvar for gruppas arbeid og læring
- egenutvikling gjennom prosesser i gruppa
- delta i veiledning
- øving i skriftlig og muntlig formidling
- øving i å presentere eget arbeid og å vurdere andres arbeid

Arbeid med PBL, prosjektarbeid og feltarbeid er integrert i temaene i studiet, og målsettinger og innhold for hver av oppgavene framgår av mål for temaene. Det er progresjon i forventninger til faglig selvstendighet m.v.

6.3 Egenstudier

Undervisning og tilrettelagte læringssituasjoner er utdanningas ansvar, mens læring er studentens eget ansvar. Vernepleierutdanning stiller store krav til studentenes eget studie-arbeid, individuelt og i grupper. Studiearbeidet kan gjelde arbeid med faglitteratur, arbeid med pålagte oppgave, øving på praktiske ferdigheter m.v. Studentene oppfordres til å danne kollokviegrupper.

6.4 Ferdighetstrening

Ferdigheter er personlig praktisk kunnskap som studenten utvikler gjennom veiledning og egen erfaring. Ferdighetene kan ikke formidle teoretisk, men ved øvelse i ulike praktiske oppgaver og refleksjon over ferdigheter som er relevante for vernepleiere. Teori og metodiske prinsipp som er knyttet til ferdighetene vil bli fokusert parallelt med ferdighetstreningen slik at studentene skal kjenne sammenheng mellom teoretisk fundament og praktiske ferdigheter.

Ferdighetstrening i vernepleierstudiet omfatter aktivitetsfag, kartleggingsmetodikk, ADL-trening, førstehjelp, pleiefaglige prosedyrer, saksbehandling, og rollespill m.m. for å trene på kommunikasjon og vanskelige situasjoner.

Ferdighetstreningen gjennomføres vanligvis i mindre grupper på maksimalt 15 studenter pr. lærer.

6.5 Vurdering underveis

Høgskolens vurdering er dels formell, dels uformell. Uformell vurdering skal gi utdanning og studenter informasjon om studiekvalitet og studieframgang. Uformell vurdering er kontinuerlig, og kan gjelde så vel resultat av et arbeid, arbeidsmåter som benyttes, eller tilbakemelding om personlig væremåte. Uformell vurdering gis skriftlig eller muntlig, og er ikke avgjørende for godkjenning av studiet.

6.6 Arbeidskrav

Arbeidskrav omfatter oppgaver som må være gjennomført for at del av et studium kan godkjennes.

Arbeidskravene skal bidra til at studentene utvikler nødvendige kunnskaper og ferdigheter på sentrale områder, dels dokumentere at de har den kompetanse som studiet forutsetter. Arbeidskravene omfatter alle pålagte oppgaver i forbindelse med praksis (lærekontrakt, praksisnotat, faglige praksisarbeid i h.h.t. retningslinjer for den enkelte praksisperiode),

faglige oppgaver i tilknytning til de enkelte tema, gjennomført og bestått obligatoriske kurs og prøver m.v.

Arbeidskravene er tatt inn i semesterplanene for det enkelte studieår. Arbeidskrav som er obligatoriske forprøver går fram av kapittel 7.2. nedenfor.

6.7 Oppgaveskriving

Gjennom hele studiet vil studentene få skriftlige oppgaver individuelt og i grupper for å trene på faglig tenkning og skriftlig framstilling. Oppgavene vil variere i form og omfang og kravene til nivå og resultat vil øke i studieforløpet. Studentene har veileder i skriveprosessen. Veiledning kan foregå både individuelt og i gruppe.

Vernepleierutdanninga har egne retningslinjer for oppgaveskriving, teknisk oppsett for oppgaver og retningslinjer for veiledning og vurdering.

Generelt skal oppgavene vektlegge mulighet for:

- utvikling av faglig og vitenskapelig tenkning og metode
- utvikle ferdigheter i å innhente, kritisk velge, bearbeide, strukturere og formidle informasjon
- dokumentere, rapportere og formidle
- utvikle skriveferdigheter
- bruke biblioteket og datasøk
- reflektere og diskutere

6.8 Prosjektarbeid

Deler av arbeidskravene innen et tema kan utformes som prosjektarbeid, d.v.s. som deltagerstyrt og problemorientert arbeid i angitt tidsrom. Tema kan velges av utdanninga eller av studentene selv.

I tema 7 skal studentene gjennomføre et større prosjektarbeid innen rammen av temaet. Tema for prosjektarbeidet foreslås av studentene, og legges til grunn for etablering av prosjekt-grupper. Prosjektarbeidet avsluttes med presentasjon av resultatene. Uansett presentasjons-form skal det alltid utarbeides skriftlig rapport fra arbeidet.

6.9 Basisgrupper

Studentene organiseres vanligvis i basisgrupper med en lærer tilknyttet hver gruppe. Basisgruppene er sentrale for drøfting av faglige problemstillinger, studieveiledning og tilbakemeldinger, løpende vurdering og tilbakemeldinger om studiet, refleksjons og personlig og faglig utvikling. Basisgrupper kan også fungere som kollokviegrupper.

6.10 Veiledning

Studentene har krav på veiledning innen rammer som fastsettes i forhold til den enkelte oppgave. Studenten har selv ansvar for å inngå avtale om veiledning, og det forutsettes at veiledningen er forberedt ved at en leverer skriftlig materiale eller problemstillinger før veiledningen. Veiledning kan foregå individuelt eller i grupper, avhengig av arbeidets art.

Studenter har fortrinnsvis individuell veiledning når de er i praksis. Praksisveilederen er fagperson som arbeider i yrkesfeltet. Kontaktlærer fra skolen vil bidra til kontakt mellom skole og praksisstedet. Det er utarbeidet retningslinjer for veiledning i praksis.

Individuell veiledning foregår på skolen når studentene arbeider med ulike oppgaver og ferdighetstrening. Studenten kan også ta kontakt med lærer ved behov.

6.11 Seminar

Deler av undervisninga gis i konsentrerte seminar om sentrale tema, med interne og eksterne forelesere. Tema for seminar vil variere.

6.12 Praksisstudier

I praksisstudiene skal studentene erfare direkte brukerkontakt på relevante arbeidssteder for vernepleiere. Praksis er en integrert del av utdanninga og knyttes til alle hovedemnene i rammeplanen. Praksis utgjør 48 sp av studiet og er fordelt på 3 praksisperioder. I tillegg til praksis vil studenter gjennomgå ”praksisrelevante” aktiviteter i studiet, slik som ulike opplegg i ferdighetstrening, prosjekt, PBL, feltarbeid og seminarer.

Praksis har eksemplarisk verdi. Studenten skal gjennom praksis erfare samarbeid med brukere med ulike funksjonsvansker. Alle studenter skal i løpet av studiet ha erfaring med pleie og omsorg, administrere forordnede medikamenter og bistå en person med utviklingshemming. De skal delta i forvaltningsmessig planlegging og tilrettelegging. Det vil bli lagt til rette for at studentene får kontakt med forskjellige arbeidssteder og slik at de får erfaringer med ulike sider av vernepleieryrket.

Program for vernepleierutdanning skal tilrettelegge for at studenten bygger opp sin personlige kompetanse og vil følge rammeplanens generell mål for praksis:
Studentene skal i praksisstudiene:

- *få erfaring med ferdigheter i yrkesutøvelsen som forberedelse til fremtidig yrkesrolle, ansvar og oppgaver*
- *praktisere og videreutvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger i direkte samhandling med bruker og under kyndig veiledning*
- *tilegne seg ferdigheter i somatisk pleie og omsorg*
- *tilegne seg kunnskap og faglig innsikt som ikke er beskrevet i litteraturen i samarbeid med erfarne yrkesutøvere*
- *reflektere over, vurdere og diskutere etikk og yrkesutøvelse*

- *innhente erfaringer med sosial- og helsetjenestens oppbygging og organisering*
- *samarbeide med ulike yrkesgrupper*
- *samle erfaring som kan drøftes på høgskolen og brukes som grunnlag for videre læring*

De tre praksisperiodene er plassert i hvert studieår:

1. studieår (P1):	Helse, pleie og omsorg:	12 sp
2. studieår (P2):	Miljøarbeid, habilitering og rehabilitering:	18 sp
3. studieår (P3):	Fordypning:	18 sp

I tillegg kommer 12 sp i praktisk ferdighetstrening i første studieår slik at det totalt er 60 sp knyttet til praksisdelen av studiet (se nedenfor).

Praksis er integrert i temaene i studiet, og målsettinger og innhold for hver av periodene framgår av mål for temaene. Det vil være progresjon i forventninger til faglig selvstendighet. Studenten har krav på veiledning i praksis og praksisveileder skal være en fagutdannet person med minimum 3-årig helse-, sosialfaglig eller pedagogisk utdanning.

6.13 Læringsmappe

Læringsmappe er en sentral arbeidsform ved vernepleierutdanninga. Læringsmappe betegner en samling faglige arbeid som er utarbeidet over bestemt tidsperiode. Mappene skal inneholde ulike bidrag som for eksempel rapporter, notater, logg og refleksjoner som studenten produserer i løpet av perioden. Mappene skal gjenspeile bredden i de ulike emnene som studenten arbeider med, og gi et bilde av studentens utvikling og læring.

Oppgaver til læringsmappene kan utarbeides individuelt, to og to, eller i grupper. Hvert studieår skal læringsmappene inneholde minst to individuelle arbeid og to gruppearbeid. Gruppearbeid skal alltid følges av individuelt refleksjonsnotat der studenten vurderer gruppeprosess og egen rolle og bidrag til arbeidet. Notatet følger gruppearbeidet ved evt. utvalg til vurderingsmappe.

Oppgavene kan være skriftlige, og/eller i form av lyd- eller billedmedia. Læringsmappene kan foreligge i fysisk eller elektronisk form. Vernepleierutdanninga vil benytte elektroniske mapper når de tekniske forutsetningene for dette er på plass. Læringsmappene er studentenes eiendom og ansvar, og studentene må påse at egen mappe til en hver tid er intakt.

Oppgaver til læringsmappene gis i semesterplan som utleveres ved starten av studieåret. Til hver oppgave er det knyttet et sett av kriterier som grunnlag for arbeidet, for veiledning og for avsluttende vurdering. Studentene får veiledning på arbeidene, muntlig eller skriftlig, fra faglærere og/eller medstudenter.

Oppgavene skal leveres til fastsatt tid for respons, og alle oppgaver skal være levert ved h.h.v. slutten av kalenderåret og studieåret. Etter levering kan studentene arbeide videre med oppgavene fram til fastsatt tidspunkt for levering av vurderingsmappe ved slutten av studieåret. Fullført læringsmappe er forutsetning for å kunne gå opp til eksamen.

Læringsmappen er dokumentasjon for studentens faglige kompetanse. Ved avslutning av angitt tidsperiode blir deler av innholdet i læringsmappen overført til **vurderingsmappe**, som

legges fram til eksamen. Læringsmappene skal minimum omfatte følgende oppgaver som grunnlag for utvalg til vurderingsmappe.

Hovedemner	**Læringsmappe**	**Individuell/ gruppe**	**Tidspunkt**
Tema 1	Refleksjonsnotat: brukermedv.	Gruppe	1. år høst
	Teorioppgave: levekår	Gruppe	1. år høst
	Praksisoppgave: aktivitet	Individuelt	1. år høst
Tema 2	PBL-oppgave	Gruppe	1. år vår
	Teorioppgave: hele tema 2	Individuelt	1. år vår
Tema 3	Kasusoppgave	Gruppe	1. år vår
	Psykisk helse/nevrologi	Individuelt	1. år vår
	Fagoppgave: hele tema 3	Individuell	1. år vår
Tema 4	Refleksjonsnotat: sosiale relasjoner	Individuelt	2. år høst
	Teorioppgave: hele tema 4	Gruppe	2. år høst
Tema 5	Teorioppgave: læring	Individuelt	2. år høst
	Teorioppgave: hele tema 5	Gruppe	2. år høst
Tema 6	Kasusoppgaver	Gruppe/Individuelt	2. år høst
	Fagoppgave praksis	Individuelt	2. år vår
	Praksisnotat (inkl. refleksjon)	Individuelt	2. år vår
Tema 7	Fagoppgave: lovverk/forvaltning	Gruppe	3. år høst
	Fagoppgave: turnus og budsjett	Individuelt	3. år høst
Tema 8	Prosjektoppgave	Individuelt/Gruppe	3. år høst/vår
	Praksisnotat (inkl. refleksjon)	Individuelt	3. år vår

7 Vurderingsordninger

Vurderingsordningene er utarbeidet for å gi student og høgskole fortløpende informasjon om studentens faglige og personlige utvikling, studieforløp og -framgang, samt om utdanningas kvalitet. Hensikten med vurderingsordningene er å sikre brukere, pårørende og offentlighet at studenten har tilegnet seg de kunnskaper og ferdigheter som fagplanen forutsetter.

Vurderingsordningene er utarbeidet med utgangspunkt i

- Gjeldende rammeplan og forskrift for 3-årig vernepleierutdanning
- Gjeldende Lov om universiteter og høgskoler
- Gjeldende Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Gjeldende reglement og utfyllende bestemmelser for studiene ved Avdeling for helse- og sosialfag.

7.1 Tilstedeværelse

Det er pliktig tilstedeværelse ved undervisning der studentenes medvirkning er viktig for egen og andres læring, eller dersom tema for undervisninga er utilstrekkelig dekket i tilgjengelig faglitteratur. Undervisning med pliktig frammøte går fram av semesterplanene. Det er alltid pliktig frammøte til praksisundervisning.

7.2 Forprøver

I følge Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør- Trøndelag, § 2 kan forprøver være: ”obligatoriske arbeidskrav, eller andre krav (for eksempel frammøte) som skal være gjennomført og godkjent før studenten kan framstille seg til eksamen”.

Forprøver vurderes til bestått/ikke bestått.

Vernepleierutdanninga har følgende forprøver:

- Leverte mappeoppgaver i h.h.t. semesterplan: før levering til vurderingsmappe
- Skriftlig prøve i medikamentlære: før praksis 2 (4. semester)
- Førstehjelpskurs: i løpet av studiet
- Individuell tiltaksplan: før praksis 3 (6. semester)
- Tilstedeværelse (jfr. 7.1).

7.3 Eksamen

I følge Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør- Trøndelag kan eksamen være: ”skriftlig eksamen, muntlig eksamen, prosessvurdering underveis i emnet, presentasjon av praktisk oppgave, demonstrasjon av individuell ferdighet, bedømmelse av innleverte mapper, prosjekt-rapport, presentasjon av prosjekt, rapport over laboratorie- eller praksisarbeid”.

Ved eksamen benyttes bokstavkarakterer fra A til F, der A er beste og E dårligste ståkarakter, mens F gis ved ikke bestått. Vurderingene kan også graderes med karakterene Bestått og Ikke bestått (jfr. eksamensforskriften § 10).

Vernepleierutdanninga har følgende eksamener:

7.3.1 Mappevurdering

Med unntak av fordypningsoppgave er alle eksamener ved vernepleierutdanninga basert på mapper alene, og gjennomføres ved slutten av hvert studieår.

Før eksamen skal studenten ha fullført alle mappeoppgaver. Leder av utdanninga bestemmer antall oppgaver fra læringsmappa som skal trekkes ut til vurderingsmappe, i samråd med lærere knyttet til vedkommende studieår. Studenten selv skal alltid velge minst en oppgave til vurderingsmappa.

Vurderingsmappa legges fram for endelig sensur, og vurderes som helhet. Det gis samlet gradert karakter som påføres vitnemålet. Alle oppgaver vektes likt, men hver enkelt oppgave må vurderes med karakter E eller bedre for at eksamen som helhet skal få godkjent karakter..

For studenter som avbryter studiet kan fullført læringsmappe fra siste semester legges til grunn for formell vurdering.

7.3.2 Fordypningsoppgave (12 sp)

I løpet av 3. studieår skal det utarbeides fordypningsoppgave over selvvalgt tema. Oppgaven skal ha et omfang tilsvarende 12 sp. Oppgaven er en selvstendig eksamen. Den skal belyse studentens evne til å vurdere yrkesfaglige problemstillinger og anvende viten fra utdanningas kunnskapsområde.

Tema og problemstilling for fordypningsoppgaven skal godkjennes av høgskolen, som også stiller veileder til disposisjon. Utdanninga kan godkjenne ekstern veileder, i tillegg til eller i stedet for veileder fra høgskolen.

Fordypningsoppgaven kan presenteres i form av vanlig skriftlig oppgave, som artikkel beregnet for fagtidsskrift, som forelesning av minst 1 times varighet, eller ved hjelp av elektroniske media osv. Uansett presentasjonsform skal det alltid utarbeides skriftlig dokumentasjon som viser arbeidsform (metode) og hovedresultat. Høgskolens retningslinjer for oppgaveskriving skal legges til grunn.

Det gis gradert karakter som påføres vitnemålet.

Forprøver, eksamen og praksis skal vanligvis gjennomføres i den rekkefølge som er angitt i fagplanen. Program for vernepleierutdanning kan godkjenne avvik fra fastsatt studieforløp, etter begrunnet søknad, og der faglige forhold ikke er til hinder for dette.

7.3.4 Praksisstudier

Hver enkelt praksisperiode vurderes i henhold til:

- Høgskolens faglige krav og fastsatte mål for den enkelte praksisperiode
- Studentens opptreden overfor brukere og medarbeidere i følge gjeldende retningslinjer for vernepleiere
- Arbeidsmessige forhold som oppmøte/fravær, etterrettelighet og ansvar

Nærmere bestemmelser om vurdering av praksis er gitt i ”Reglement og utfyllende bestemmelser for studiene ved avdeling for helse- og sosialfag” i studiehåndboka.

8 Oversikt over eksamener gjennom studiet

	Eksamensform	termin	sp	Karakter
Eksamener og praksis i 1.studieår:		**60 studiepoeng**		
Praksis 1 (Helse, pleie og omsorg)		Vår	12	Bestått/ikke bestått
Eksamen tema 1-3	Mappe	Vår	48	Gradert
Eksamener og praksis i 2.studieår:		**60 studiepoeng**		
Praksis 2 (Miljøarbeid, habilitering og rehabilitering)		Vår	18	Bestått/ikke bestått
Eksamen tema 4-6	Mappe	Vår	42	Gradert
Eksamener og praksis 3. årsenhet		**60 studiepoeng**		
Praksis 3 (Fordypning)		Vår	18	Bestått/ikke bestått
Eksamen tema 7-8	Mappe	Vår	30	Gradert
Fordypningsoppgave		Vår	12	Gradert
Totalt		**180 studiepoeng**		

V E D L E G G

Vernepleierutdanninga:

Historikk, grunnsyn, og vernepleieres yrkesfunksjoner.

Vernepleierutdanninga

Historikk

Vernepleierutdanninga ble opprinnelig etablert for å skaffe kvalifisert personale til institusjoner for psykisk utviklingshemmede. Forløperen for utdanninga var 1- og 2-årige kurs ved Emma Hjorts hjem i 1950-årene. Den 3-årige utdanninga ble etablert i 1961, og ble formalisert i 1963 gjennom ”Grunnregler” fastsatt av Sosialdepartementet.

Vernepleierutdanninga representerte en ny type yrkesutdanning i Norge:

For det første var utdanninga etablert for tjenester overfor en bestemt gruppe i helsevesenet. Den nære tilknytningen til gruppa psykisk utviklingshemmede – og til arbeid i institusjoner for disse – kommer tydelig til uttrykk i grunnreglene fra 1963. Skolene var dessuten organisert under det fylkeskommunale helsevernet for psykisk utviklingshemmede (HVPU), og hadde lokaler ved sentralinstitusjonene for disse (Emma Hjorts hjem, Nærlandsheimen, Klæbu pleiehjem, Ragna Ringdals hjem). Studentene hadde pliktig tjeneste ved institusjonene, og det meste av praksisundervisninga ble gjennomført ved disse.

For det andre var utdanninga allerede fra starten tverrfaglig: en tok sikte på å forene helsefag, sosiale fag og pedagogikk. Til tross for tverrfaglige intensjoner hadde den helse- og pleiefaglige delen likevel tydelig fortrinn i de første årene – i alle fall på papiret. Kanskje hadde dette sammenheng med at vernepleierutdanninga sorterte under sosialdepartementets kontor for sykepleierutdanning.[1]

I 1980 ble de tidligere vernepleierskolene innlemmet i det regionale høgskolesystemet. Dette førte bl.a. til krav om formell studiekompetanse for opptak, i likhet med andre høgskoler.

Samtidig reviderte Sosialdepartementet de gamle grunnreglene. I de nye grunnreglene fra 17. juni 1980 ble formålet for utdanninga fastsatt som:

Skolens oppgave er å gi utdanning for arbeid som vernepleier blant barn, ungdom og voksne med funksjonsvansker av fysisk, psykisk og sosial karakter.

Riktignok heter det senere i formålsbestemmelsen at en i første rekke skal ”… gi innsikt i oppgavene under omsorgen for de psykisk utviklingshemmede og vernepleierens plass i denne sammenheng,…”. De reviderte grunnreglene var likevel et viktig skritt bort fra en utdanning med nærmest eksklusiv vekt på en bestemt klientgruppe. Nye høgskoler ble etablert uavhengig av institusjonene (Østfold, Harstad, Bergen), og de ”gamle” skolene flyttet etter hvert fra sine tidligere lokaler ved sentralinstitusjonene.

Vernepleierutdanninga ble formelt overtatt av staten i 1986. Samtidig fikk det nyetablerte Rådet for vernepleierutdanning i oppdrag å utvikle nasjonal rammeplan for utdanninga. Rammeplanen – som ble godkjent i 1987 – bekrefter og forsterker løsrivelsen fra psykisk

[1] Departementet vurderte å øke den faglige kompetansen i institusjonene ved å etablere spesialutdanning for sykepleiere, etter samme modell som for psykisk helsevern (psykiatriske sykepleiere). En valgte i stedet å etablere ny grunnutdanning som kunne dekke en større bredde av brukernes behov og livssituasjon.

utviklingshemmede som eneste klientgruppe. Samtidig stilte planen større krav til teoretisk kunnskap, på bekostning av praksisundervisning. Rådets rammeplanutvalg mente at praksis-undervisningen burde reduseres til 1/3 av studiet (38 uker). Helsedirektoratet insisterte imidlertid på at praksis skulle ha minst 50 % av studietida, et krav rådet var forpliktet til å etterkomme.

Omsorgen for det som tradisjonelt ble oppfattet som vernepleierutdanningas kjernegruppe – psykisk utviklingshemmede – gjennomgikk store endringer mot slutten av 80-årene. Målet var normalisering og avinstitusjonalisering. Dette førte til at enkelte reiste tvil om vernepleier-utdanningeas berettigelse. Mange oppfattet utdanninga og yrket som knyttet til særomsorg og institusjonsomsorg. Gamle forestillinger om utdanninga og yrket var altså fortsatt levende, til tross for de store endringene i både planer og faglig innhold i løpet av 80-årene.

Høgskolereformen i 1994 førte til at de tidligere selvstendige høgskolene ble omorganisert til større enheter. Enhetstanken førte dessuten til at departementets fagråd for de enkelte utdanninger ble nedlagt, og avløst av felles fagråd for helse- og sosialfag (RHHS). Rådet tok tidlig fatt på tiltak som kunne øke samarbeidet mellom helse- og sosialarbeiderutdanningene. Som ledd i dette vurderte en bl.a. omorganisering av flere utdanninger. Rådet betraktet og omtalte vernepleierutdanninga som ”sosialarbeiderutdanning”, og fra dette perspektivet ble det lagt atskillig arbeid i ulike forslag om fusjon med sosionom- og/eller barnevernspedagog-utdanningene.

Rådets tanker om slik samorganisering av utdanningene vant ikke gjenklang i departementet. En fikk derimot støtte for forslaget om felles faglig innhold tilsvarende 30 studiepoeng for alle helse- og sosialfagutdanninger, og ytterligere 10 felles studiepoeng for barnevern-, sosionom- og vernepleierutdanningene. Dermed har en også slått fast det nære faglige slektskapet mellom disse utdanningene.[2]

Vernepleierutdanninga har hatt en kraftig vekst i de senere år. I 1996 tok høgskolene opp 611 studenter til vernepleierutdanning, mot ca. 270 studenter i 1992. Departementet antyder ytterligere økning i kapasiteten i kommende år. Den kraftige økningen i antall studenter har dels kommet ved etablering av nye studiesteder, dels ved økt opptak ved hver enkelt høgskole. Høgskolen i Sør-Trøndelag tok opp 20 studenter årlig fram 1988. Etter dette har kapasiteten økt jevnt og trutt, slik at det høsten 1999 er 83 studenter som starter utdanninga ved høgskolens hovedstudium i Trondheim. I likhet med de fleste andre høgskoler med vernepleierutdanning, har høgskolen dessuten i flere år hatt desentralisert utdanning (Namsos t.o.m. 1999, Kristiansund 1991-96, Molde f.o.m. 1996), og 4-årig deltidsutdanning (f.o.m. 1998).

[2] Formelt sett er det misvisende å betrakte vernepleierutdanninga som sosialarbeiderutdanning. Vernepleiere gis autorisasjon i h.h.t. ”Lov om godkjenning m.v. av helsepersonell” av 14. juni 1974. I Ot.prp. nr. 13 (1998/99) er det foreslått at vernepleiere fortsatt skal underlegges slik autorisasjon.

Grunnsyn i vernepleie

Rammeplanen for helse- og sosialfagutdanning (generell del) baserer seg på følgende grunnleggende moralske prinsipper (1997):

- Respekt for livets ukrenkelighet
- Respekt for menneskets egenverd
- Solidaritet med de svakt stilte

Rammeplanen for vernepleierutdanning og vernepleierfaglige etiske grunnverdier bygger på to vitenskapssyn og kunnskapstradisjoner; den humanistiske- og den naturvitenskapelige tenkningen:

Humanistisk tenkning

Menneske forståes som kultur og subjekt. Kunnskapsinnhenting om mennesket skjer gjennom innlevelse og forståelse. En søker å utvide menneskets muligheter for å forstå seg selv som kultur.

Naturvitenskapelig tenkning

Menneske forståes også som natur og objekt. Kunnskapsinnhenting om menneske skjer gjennom observasjon og beskrivelse. En søker å forbedre menneskets muligheter for å utvikle naturen og sine handlingsbetingelser.

Menneske er i et dialektisk forhold til omgivelsene; menneske påvirker omgivelsene og omgivelsene påvirker menneske. Menneskets utvikling skjer i relasjonen mellom mennesker og mellom mennesker og omgivelsene. Menneske må ha mulighet til å påvirke sine omgivelser uavhengig av hjelpeavhengighet.

Vernepleierfaglig virksomhet bygger på at:

- alle mennesker utvikler seg, men forskjellig og i varierende grad. Ideologien som ligger til grunn er tilrettelagt miljø - og livssituasjon i samsvar med personens ressurser og reell mulighet til å påvirke egne omgivelser.

- alle mennesker har en rolle som samfunnsmedlemmer. Ideologien vektlegger virkemidler som skal hindre stigmatisering og sosial ulikhet, og handler om å skape så allmene og likeverdige vilkår for liv som mulig, og å gi tilgang til kulturelt verdsatte roller.

Omsatt til basale sider for menneskelig vekst og utvikling er det særlig tre elementer som er sentrale i samhandlingen mellom hjelperen og den som mottar hjelp:

Å være en person

Vernepleieren arbeider med mennesker som ofte har en svak rettsstilling i vårt samfunn, og en sterk avhengighet av hjelp. Autonomi, delaktighet og myndighet over eget liv er overordnet hjelpeavhengighet. Subjektiviteten er enestående. Menneskets iboende verdighet og hver enkelts særegenhet er det bærende elementet i vernepleierens møte med menneske.

Å ha bevissthet om seg selv

Vernepleieren arbeider med mennesker med alvorlige funksjonstap, hvor evnen til innflytelse og kontroll over egen livssituasjon er betydelig svekket eller ikke ervervet. Menneskets grunnleggende kraft er å være bevisst sin situasjon og deltakende i egen utviklingsprosess. Personen er ansvarlig for seg selv. Vernepleieren er ansvarlig for den hjelpen som ytes overfor personen.

Å bli forstått

Vernepleieren arbeider med mennesker med kommunikasjonsvansker og hvor muligheten til å verne seg mot makt og tvang i ulike livssituasjoner er betydelig svekket. Å vise andre respekt er å akseptere deres uinnskrenkede frihet til selv å erklære følelser og tanker og retten til å utøve denne friheten. Menneskets trang til å bli forstått og å ha kontroll over livsbetingelser er den utfordring vernepleieren står overfor i møte med den andre.

Økologisk og systemisk tenkning

Vernepleierutdanninga legger vekt på økologisk og systemisk tenkning. Sentralt i dette er studiet av den dynamiske interaksjonen mellom individ og miljø, forståelse for hvordan aktørene i ulike, sosiale økosystemer gjensidig fortolker og påvirker hverandre, kunnskap om ulike teorier og metoder for arbeid med relasjoner og systemer, og tilretteleggelse av miljøbetingelser som ivaretar brukernes behov.

Handlings- og samhandlingskompetanse

Program for vernepleierutdanning vektlegger utvikling av både handlingskompetanse og samhandlingskompetanse hos studentene. Handlingskompetanse er basert på kunnskaper og ferdigheter som setter yrkesutøveren i stand til å utføre yrkesrelevante instrumentelle handlinger. Samhandlingskompetanse er relasjonell og kommunikativ, og dreier seg om å kunne forholde seg til den andre – å være i en relasjon som er fruktbar for den andre og for en selv. Dette forutsetter at man møter den andre som et subjekt, med en grunnleggende respekt for den andres integritet og autonomi.

I utdanning for arbeid med mennesker er det viktig å få til et godt samspill mellom læring av instrumentelle ferdigheter og utvikling av relasjonelle ferdigheter og holdninger. Program for vernepleierutdanning legger vekt på å tilrettelegge for læringssituasjoner som er slik at læring av kunnskap og instrumentelle ferdigheter alltid blir satt inn i en samhandlingskontekst.

Miljøarbeiderutdanning

Vernepleierutdanninga er en miljøarbeiderutdanning og dette blir vektlagt gjennom hele studiet. Både teoriundervisning, prosesser og læringsaktivitet på skolen og i praksis vil ha fokus på ulike sider ved miljøarbeid. Yrkesfunksjonen i miljøarbeid vil dermed være en rød tråd i alle tre årene.

Program for Vernepleierutdanning har en vid forståelse av hva miljøarbeid innebærer. Miljøarbeid er en samlet betegnelse for teorier om samspill mellom mennesker og de organisatoriske, fysiske/materielle, og menneskelige betingelser vedkommende både er delaktig i og avhengig av, samt målrettede metoder og prosesser for å utforme slike betingelser med sikte på læring og utvikling, delaktighet og økt livskvalitet.

Miljøarbeid skal alltid utøves med utgangspunkt i den enkeltes ressurser, og med sikte på å styrke eller ivareta funksjonshemmedes aktive rolle i samfunnet.

Miljøarbeid utøves i nær tilknytning til brukerens daglige miljø; i hjemmet eller i sammenheng med opplæring, arbeid/daglige aktiviteter, eller fritid. I miljøarbeid må en alltid vurdere faglige mål og metoder innen rammen av den enkeltes personlige frihet, integritet og allmenne livssituasjon.

Oppmerksomhet mot rammefaktorer er sentralt i miljøarbeid. For å ivareta brukeres interesser må vernepleieren synliggjøre behov for tjenester og ha rolle som pådriver overfor etater og myndigheter og gjennomføre forsvarlig saksbehandling. Tilrettelegging av miljøbetingelser vil være viktige bidrag i miljøarbeid.

Studiet legger vekt på å fokusere de ulike funksjoner i miljøarbeid i hvert tema i studiet og noen av funksjonene er overlappende. Menneskesyn, etikk, refleksjon og personlig kompetanse hos vernepleieren griper inn i alle funksjonene.

Miljøarbeid forstås som:

Velferdsarbeid

Velferdsarbeid innebærer å sette seg inn i brukerens livssituasjon og hvilke ønsker han har for en god livskvalitet, og samarbeide med han om å ivareta og utvikle trivsel og velferd. Et meningsfullt hverdagsliv med aktivitet og deltakelse står sentralt i velferdsarbeidet (tema 1).

Sosialt arbeid

Sosialt arbeid innebærer forståelse for hvordan sosialt nettverk og lokalsamfunn påvirker brukerens situasjon og kan stimuleres til å bistå for sosial inkludering. En kan benytte ulike metoder for å bidra til sosial samhandling både i grupper og i lokalsamfunn. Kommunikasjon og samhandling står sentralt (tema 2).

Helsearbeid

Helsearbeid innebærer kunnskap om helse og sykdom, forståelse for brukeren og bistand med med pleie, omsorg, behandling og medisinsk rehabilitering. Helsearbeid er også forebyggende og helsefremmende tiltak på individuelt og samfunnsplan (tema 3).

Relasjonsarbeid

Relasjonsarbeid vektlegger forståelse av mellom-menneskelig samspill og forebygging av samspillsvansker. Relasjonsarbeid fokuserer på tilrettelegging for utvikling av kvalitativt gode og konstruktive relasjoner mellom bruker og omgivelser/ andre personer, mellom bruker og hjelper og hjelp til utvikling av kommunikative og sosiale ferdigheter. Temaet omhandler også arbeid med livsproblem, psykososiale problem og psykiske vansker. Egen væremåte, kommunikasjon og utvikling av samhandlingskompetanse står sentralt. (tema 4).

Pedagogisk arbeid

Pedagogisk arbeid innebærer å tilrettelegge opplæringssituasjoner for personlig utvikling og læring i hverdagen, i hjemmet, barnehage skole, skolefritid og arbeidsliv. Pedagogisk arbeid innebærer også veiledning, konsultasjon, undervisning og formidling overfor brukere, familie og samarbeidspartnere (tema 5).

Habilitering, rehabilitering og omsorg

Habiliteringsarbeid innebærer å bygge opp og støtte funksjoner, samspill og livskvalitet hos barn og unge med funksjonshemming. Rehabiliteringsarbeid er tidsavgrenset, planlagte prosesser for voksne personer med funksjonshemming for hjelp til å mestre funksjonsproblemene. Det er fokus på brukerens ressurser, egeninnsats og brukerstyring. Dette arbeidet omfatter ulike tiltak og metoder ved funksjonssvikt, funksjonstap, vedlikehold av funksjoner eller hjelp i en omstillingsprosess (tema 6).

Forvaltning, organisasjon og samfunnsarbeid

Forvaltning, organisasjon og samfunnsarbeid innebærer å legge organisatoriske forhold til rette for utvikling av tjenester, brukermedvirkning og gjennomføre saksbehandling i forvaltningssaker. Organisasjonsarbeid har også fokus på samspill i organisasjoner, organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø. Samfunnsarbeid er å yte hjelp og støtte til å etablere og vedlikeholde nettverk i lokalsamfunn og utvikle samfunnspolitiske og organisatoriske prosesser som bidrar til deltakelse og samhørighet i samfunnet (tema 7).

Utviklingsarbeid.

Utviklingsarbeid omfatter utvikling av tiltak og prosesser rettet mot enkeltpersoner, grupper og omgivelser. Arbeidet kan skje i form av bl.a. planarbeid, prosjektarbeid, rehabiliterings-tiltak overfor brukeren eller gruppetiltak hvor målet er endring (tema 8).

Vernepleieres yrkesfunksjoner

Vernepleiere arbeider med barn, ungdom. voksne og eldre som har eller står i fare for å utvikle funksjonsvansker, av fysisk, psykisk eller sosial karakter. Vernepleieres arbeids-

oppgaver er ikke knyttet bestemte diagnostiske kategorier eller grupper. Det avgjørende er om vedkommende har eller kan få funksjonsvansker som kan gi behov for vernepleierfaglige tjenester.

Vernepleiere planlegger, organiserer og iverksetter tiltak som:

- kan forhindre funksjonsvansker eller ytterligere funksjonssvikt,
- bidrar til å utvikle eller gjenvinne funksjoner og ferdigheter,
- bidrar til å ivareta helse, velferd og livskvalitet for personer med varige og evt omfattende funksjonshemninger.

Uansett mål legger vernepleiere vekt på den enkeltes uttrykte eller antatte behov, samt på å utforme fysiske, materielle og menneskelige omgivelser med sikte på utvikling, mestring og trivsel.

Vernepleiere arbeider ofte med mennesker med omfattende og forholdsvis varige funksjonsvansker. Det dreier seg om mennesker som:

- har begrensede muligheter for å ivareta egne behov og mestre hverdagens gjøremål
- er avhengig av andres bistand gjennom hele eller resten av livet
- ofte har vansker med å gjøre sin vilje og ønsker kjent for omgivelsene

Vernepleiere må derfor være bevisst på den makt en kan ha i arbeid med mennesker med funksjonsvansker, slik at en ikke forveksler andres behov med egne ønsker og interesser. Derfor må en være bevisst på og ta hensyn til brukeres signaler, slik at også personer som ikke mestrer vanlig språk kan få innflytelse over sin livssituasjon. Etiske forpliktelser som respekt for andres selvbestemmelse og integritet står sentralt i dette arbeidet.

Mennesker med funksjonsvansker er oftest definert ut fra hva de ikke mestrer. Vernepleiere legger i stedet vekt på personens ressurser, og benytter dette som utgangspunkt for videre arbeid. Framskritt som for omgivelsene kan virke små og ubetydelige, kan for personer med omfattende funksjonshemninger ha avgjørende betydning for økt mestring av eget liv.

Vernepleieres viktigste oppgaver og kvalifikasjoner er i direkte arbeid og samhandling med brukere. Vernepleiere skal også kunne veilede andre i dette arbeidet, samt legge organisatoriske betingelser til rette med sikte på best mulig livssituasjon for brukere. Samarbeid med brukere, pårørende, og med andre yrkesutøvere er en viktig forutsetning for arbeidet.

Vernepleieres yrkesfunksjoner er ikke begrenset til bestemte grupper, men rettet mot brukeres behov. Vernepleiere arbeider derfor med brukere med et vidt spekter av former og grader av funksjonsvansker. Psykisk utviklingshemmede er fortsatt en viktig gruppe for vernepleierfaglig arbeid, hovedsakelig fordi mange psykisk utviklingshemmede kan ha behov for de tjenester vernepleiere kan yte.

Vernepleiere arbeider i hovedsak i hjemmetjeneste, sosialtjeneste, barnevernet, psykisk helsevern, eldreomsorg, skole, barnehage, skole-fritid tilbud, kompetansesenter, habiliteringstjenesten, kommunale arbeids- og aktivitetstiltak, arbeidsmarkedstiltak.